

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในสังคมเมืองเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้เป็นแนวทางในการวางกรอบความคิด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม
2. แนวคิดพฤติกรรมทางสังคม
3. แนวคิดเครือข่ายทางสังคม
4. แนวคิดค่านิยมในสังคม
5. แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบความคิดการวิจัย

แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม เป็นการให้การศึกษาหรือถ่ายทอดคุณค่าทางสังคมให้แก่คนอีกรุ่นหนึ่ง (ชูเกียรติ สีสวรรณ์, 2534, หน้า 19) เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าต่างๆ และปฏิบัติตามปทัสถานของสังคม

การอบรมสั่งสอนให้รู้ระเบียบของสังคมเป็นกระบวนการถ่ายทอดความเชื่อ คุณค่า และการกระทำตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ โดยมีสถาบันต่าง ๆ ทำหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอนให้เกิดการเรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์

การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีดังนี้

1. การเรียนรู้โดยตรง เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผน ที่กลุ่มสังคมนั้น ๆ กำหนดไว้ การเรียนรู้โดยตรงจะพบในสถาบันครอบครัว โรงเรียน และวัด เช่น พ่อแม่สอนลูก ครูสอนนักเรียน พระสอนลูกศิษย์ ฯลฯ

2. การเรียนรู้โดยอ้อม เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยการสังเกตและเลียนแบบ เช่น ลูกเลียนแบบการแสดงออกของพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และเพื่อน เรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ จากกลุ่มเพื่อนหรือจากสถาบันอื่น ๆ เป็นการเรียนรู้โดยไม่ได้ตั้งใจ

การขัดเกลาทางสังคมมีหลายฝ่ายรับผิดชอบ ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนศาสนา สื่อมวลชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่ให้การอบรมป้อนนิสัย และพัฒนาพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างดี การอบรมของครอบครัวทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ทางตรงก็บอกกันตรง ๆ ว่าต้องทำตัวอย่างไร อะไรดีไม่ดี หรือควรไม่ควร ส่วนการอบรมทางอ้อมเป็นการอบรมแบบไม่เป็นทางการ เป็นการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ครอบครัวมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น ทั้งทางด้านสุขภาพอนามัยความรู้ความสามารถและการเสริมสร้างคุณธรรม ลักษณะนิสัย จากการศึกษาพบว่า ปัญหาของเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากปัญหาครอบครัวเป็นประการสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดความรับผิดชอบของบิดา มารดาผู้ให้กำเนิด การมีค่านิยมที่ผิดเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร และขาดการดูแลให้ความรักความอบอุ่น และความเข้าใจในครอบครัว (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและดูแลเด็กวัยรุ่น, 2535, หน้า 44)

สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมากทั้งในด้านโครงสร้าง ขนาด และวิถีการดำรงชีวิต ตลอดจนพฤติกรรมของคนในครอบครัว ทำให้บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นด้อยคุณภาพลง ครอบครัวอ่อนแอและไม่สามารทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ ปัญหาเช่นนี้มีขึ้นเฉพาะเด็กในวัยรุ่นและเยาวชนเท่านั้น แต่ได้เกิดขึ้นกับเด็กตั้งแต่วัยเด็กช่วงอายุ 0-4 ปีแล้ว ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงมีผลต่อสุขภาพจิตของทุกคนในครอบครัวและเด็กวัยรุ่น อันเป็นให้มีอารมณ์รุนแรง แต่อ่อนไหวง่าย จึงถูกกระทบกระเทือนได้มากที่สุด สุดท้ายก็นำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนนานาประการตามมา

ประเวศ วะสี (2537) ได้ย้ำถึงปัญหาความเสื่อมสลายของครอบครัว เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีอาชีพเกิดขึ้นมากทำให้สมาชิกครอบครัวต้องออกไปหางานทำยังผลให้ครอบครัวแตกสลายอยู่กับคนละทิศทาง ทำให้เกิดสภาพความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมตามมา

สภาพของพ่อแม่ที่มีความตระหนักรู้และความรู้ความเข้าใจในการอบรมดูแลวัยรุ่น และไม่มีเวลาอบรมดูแลลูก ไม่ว่าจะจากสาเหตุความยากจน มีธุรกิจงานผูกมัด พ่อแม่หย่าร้าง ทะเลาะวิวาทหรือพ่อแม่มีภรรยาและสามีใหม่ ล้วนส่งผลทำให้วัยรุ่นไม่ได้รับการอบรมดูแลอย่างถูกต้อง (ชาย โพธิ์สิตา, 2535, หน้า 31-36)

นอกจากสภาพดังกล่าวแล้ว คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมดูแลเด็กวัยรุ่น (2535, หน้า 46) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในบ้านที่ขาดความเรียบร้อย สะอาดสวยงาม และไม่ได้อยู่ ยังส่งผลให้วัยรุ่นเกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากอยู่บ้าน ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ลูก ลดน้อยลง

กลุ่มเพื่อน

กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างค่านิยมลักษณะนิสัย ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมของเด็กวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เพราะเหตุว่าธรรมชาติของวัยรุ่นจะมีความผูกพันและต้องการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ กลุ่มเพื่อนเป็นการรวมตัวกันโดยธรรมชาติถ้าการรวมตัวดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่สร้างสรรค์ ย่อมส่งเสริมให้วัยรุ่นเหล่านี้มีพฤติกรรม ค่านิยม และคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่พึงประสงค์ของสังคมต่อไป แต่จากสภาพที่ผ่านมามีวัยรุ่นจำนวนไม่น้อยที่มารวมกลุ่มกันไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม เช่น ชักจูงกันเสพยาเสพติด เล่นการพนัน เที่ยวแหล่งเร่ร่อนมั่ว ตั้งแก๊งค์ รักร่วมเพศ รวมทั้งมีการก่ออาชญากรรม และขายบริการทางเพศด้วย

สุชา จันท์ธอม (2528, หน้า 48) กล่าวว่า วัยรุ่นจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ค่านิยมของกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการเลียนแบบ (Identification) ในเรื่องบรรทัดฐาน แบบแผนพฤติกรรม และทัศนคติ มากยิ่งกว่าหน่วยทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งบางครั้งอาจขัดแย้งกับบรรทัดฐานของสังคมส่วนรวม ทั้งนี้เพราะพวกเขามีการติดต่อกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อน มีความใกล้ชิดกันยาวนาน จนวัยรุ่นยึดถือบรรทัดฐานของกลุ่มมาเป็นแบบอย่าง

โรงเรียน เปรียบเสมือนเป็นบ้านที่สองของเด็กที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในทางวิชาการ และมีอิทธิพลอย่างมากในการพัฒนาบุคลิกภาพที่รอมมาจากครอบครัว แต่เด็กสมัยใหม่จะใช้เวลายาวนาน โรงเรียนมีโอกาสร่ำรวยทัศนคติ นิสัยใจคอของเด็กได้ไม่ยากเนื่องจากเด็กต้องศึกษาเล่าเรียนหลายปีในแต่ละระดับ ทำให้เด็กได้รับรู้คุณค่าและความรู้บางอย่างทั้งแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว

กลุ่มอาชีพ ในสังคมมีกลุ่มอาชีพแตกต่างกัน แต่ละกลุ่มก็มีคุณลักษณะเฉพาะการเรียนรู้หรือการกล่อมเกลาจึงอาจจะยากกว่าเด็ก เพราะส่วนมากเป็นวัยที่ค่อนข้างจะเป็นผู้ใหญ่แล้ว แต่ละคนนึกคิดเป็นแบบฉบับของตนเองอยู่ในใจแล้ว

ตัวแทนศาสนา ตัวแทนที่กล่อมเกลารื้อหรือแนะแนวทางให้คนมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อเป็นเป้าหมายในการกระทำ ตัวแทนศาสนา ได้แก่ วัด พระสงฆ์ นักบวช ผู้สอนศาสนา หรือผู้เผยแพร่ศาสนา พยายามจะช่วยกล่อมเกล่าให้บุคคลได้เป็นไปตามครรลองที่มุ่งหมายไว้

สื่อมวลชน มีหลายประเภท เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หนังสืออ่านเล่น ภาพยนตร์ เป็นต้น อิทธิพลของสื่อมวลชนนี้ จะมีมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้รู้จักเหตุและผลต่อสิ่งที่ตนได้รับแตกต่างกันไป ข่าวสารที่ได้รับจึงมีทั้งการยอมรับหรือไม่ยอมรับ หรือการวางเฉย ไม่ว่าจะปฏิบัติตามแบบใดก็ตาม อย่างน้อยก็เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนบางกลุ่ม และต้องการความรู้ของบุคคลอีกส่วนหนึ่ง (สุพิตรา สุภาพ, 2537, หน้า 38-45)

เสน่ห์ จามริก (อ้างใน ส. ศิวรักษ์, 2530, หน้า 76) กล่าวว่า สิ่งที่เป็นอันตรายมากกว่าโรงเรียนเวลานี้คือ สื่อมวลชน เพราะสื่อมวลชนเป็นตัวแทนของระบบทุนนิยม จะสอนตลอดเวลาให้ฟุ่มเฟือยให้ฟุ้งเฟ้อ ไม่ให้มีความพอใจตนเอง

นักสื่อมวลชนชาวแคนาดา กล่าวว่า สื่อคือสาร (The Medium is the Message) ถ้าใครสามารถคุมสื่อได้ก็จะสามารถยึดสาระใด ๆ ให้ก็ได้ (อ้างใน ส.ศิวรักษ์, 2530, หน้า 79)

สื่อมวลชนมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนสาระความรู้และความบันเทิง หลากหลายรูปแบบ ซึ่งในยุคปัจจุบันถือว่าเป็นยุคของข้อมูล ข่าวสาร สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลและบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างค่านิยมและพฤติกรรมที่ดีให้กับวัยรุ่น

โดยทั่วไปนักวิชาการมักจะกล่าวกันว่า สื่อสารมวลชนมีหน้าที่สะท้อนสิ่งที่อยู่ในสังคมให้คนในสังคมได้รับรู้ สังคมเป็นอย่างไร สื่อที่ดีที่มีความเที่ยงตรง เป็นกระจกเงาที่ไม่บิดเบือนก็จะสะท้อนภาพออกมาเช่นนั้น แต่แท้ที่จริงแล้วสื่อมวลชนมีสัมพันธ์ภาพแบบ 2 ทางกับสังคม และความเป็นจริง (กาญจนา แก้วเทพ, 2535, หน้า 2-3)

จากแนวคิดการขัดเกลาทางสังคมของผู้ตั้งกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพอประมวลความคิดได้ว่าการขัดเกลาทางสังคมหรือการกล่อมเกลารื้อทางสังคมนั้นต้องอาศัยกระบวนการการถ่ายทอดและเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในเรื่องเนื้อหาที่หลากหลายโดยมีทั้งบุคคล สถาบันและสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ สถาบันศาสนา สื่อมวลชน และโดยเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหาการถ่ายทอดและเรียนรู้ ในขณะที่เดียวกันระยะเวลา วัฒนธรรม ระบบความเชื่อ ตลอดจนกฎเกณฑ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมยังเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมดังกล่าว

แนวคิดพฤติกรรมทางสังคม

พฤติกรรมทางสังคมคือ การแสดงออกหรือการกระทำซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่กับบุคคลเมื่ออยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ และอิทธิพลของกลุ่มชนในสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของคน (สุชา จันทรเอน, 2517, หน้า 10)

บุคคลแต่ละคนมีพฤติกรรมประจำตัวโดยเฉพาะ กล่าวคือ มีลักษณะกิริยาท่าทาง ความประพฤติให้สอดคล้องกับภาวะสังคมที่เขาอาศัยอยู่ มิฉะนั้นเขาจะกลายเป็นคนนอกสังคม หรืออย่างที่ว่า เป็น “แกะดำ”

พฤติกรรมของคนแยกได้ 2 อย่าง คือ

1. พฤติกรรมส่วนบุคคล
2. พฤติกรรมส่วนสังคม

แมคกินนี่ส์ (Mc. Ginnies อ้างใน สถิต วงศ์สวรรค์, 2529, หน้า 31) ได้นิยามพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคมเกิดขึ้นเนื่องจากอิทธิพล 2 อิทธิพล หรือมากกว่านั้นก่อให้เกิดการกระทำ และส่งเสริมการกระทำของกันและกัน จะเป็นโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม แต่ที่จริงแล้ว พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์มีลักษณะที่กระทำต่อเนื่องกัน แบ่งเป็น 3 ระดับ

1. พฤติกรรมของแต่ละบุคคล พฤติกรรมทางสังคมในขั้นนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมเฉพาะบุคคล เพื่อดูว่าบุคคลในสังคมแสดงพฤติกรรมกันอย่างไร โดยใช้ตัวบุคคลเป็นหน่วยหลักในการวิเคราะห์พฤติกรรม และดูว่าอิทธิพลของสังคมหรือบุคคลอื่น (Social Influence) ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมอย่างไร มีอะไรเป็นตัวกระตุ้นให้แสดงเช่นนั้น

2. พฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นการปะทะสัมพันธ์ระหว่าง 2 คนขึ้นไป หรือศึกษาถึงการปะทะสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิต และต้องพบบ่อย อะไรเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความพอใจ ยินดี สนุก ชื่นบาน มีความสุข อะไรก่อให้เกิดความทุกข์ร้อน ไม่พอใจ เสียใจ ไม่สบายอารมณ์ จะพิจารณาถึงโครงสร้าง การดำเนินการ อิทธิพลของกลุ่ม ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างกันและกัน อิทธิพลที่หล่อหลอมพฤติกรรมของคน ซึ่งโดยปกติแล้วอิทธิพลจะแสดงออกมาในรูปของเหตุการณ์ระหว่างบุคคล อิทธิพลทางสังคมเป็น ขบวนการ ความเชื่อ ปรัชญา ค่านิยม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับจากวัฒนธรรม ซึ่งเรียนรู้มาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาจเรียนรู้จากพ่อ แม่ ครู ญาติ เพื่อน อื่น ๆ

3. พฤติกรรมกลุ่ม พฤติกรรมแบบนี้เป็นพฤติกรรมที่บุคคลคนเดียวกระทำไม่ได้ต้องเกิดจากการกระทำของคนจำนวนมาก แต่พฤติกรรมกลุ่มอาจเกิดจากพฤติกรรมของแต่ละบุคคลก็ได้ ซึ่งหลาย ๆ คนช่วยกันทำ กลุ่มขนาดเล็กที่สุดคือ กลุ่มสองคน เมื่อบุคคล 2 คน อยู่ร่วมกันย่อมมีพฤติกรรมปฏิบัติแตกต่างไปจากเมื่อเขาแต่ละคนอยู่แยกกัน การที่บุคคลสองคนมีการกระทำร่วมกันเราอาจศึกษาพฤติกรรมในแง่ของความสัมพันธ์ในแต่ละบุคคลที่มีต่ออีกคนหนึ่ง ในสถานการณ์นั้นเราก็สามารถศึกษาในแง่พฤติกรรมระหว่างบุคคลได้ด้วย แต่ถ้าเราพิจารณาลักษณะต่างๆ ของกลุ่มสองคน ก็จะกลายเป็นการศึกษาพฤติกรรมในระดับกลุ่มปทัสถานเป็นเกณฑ์ของกลุ่มว่า ก่อตัวขึ้นได้อย่างไร มีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มอย่างไร (สถิติ วงศ์สรรค์, 2529, หน้า 31-34)

จากแนวคิดพฤติกรรมทางสังคมของผู้ตั้งกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพอประมวลความคิดได้ว่า พฤติกรรมทางสังคมเป็นการแสดงออกหรือการกระทำซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งในลักษณะบุคคลและหมู่คณะ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นต้องมีอิทธิพลทางสังคมเป็นกระบวนการให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับจากวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมมาเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน สื่อมวลชน และโดยเฉพาะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนรู้ ในขณะเดียวกัน ระยะเวลา วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนกฎเกณฑ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญของพฤติกรรมทางสังคมดังกล่าว

แนวคิดเครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคคลหนึ่งไป อีกบุคคลหนึ่งหรืออีกหลายคน

มิทเชลล์ (Mitchell, อ้างใน พิมพ์วัลย์ ปรีตาสวัสดิ์, 2536, หน้า 346) กล่าวว่า เครือข่ายสังคมเปรียบเสมือนกรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษาหาความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในสังคมอันนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ องค์การทางสังคม และโครงสร้างทางสังคม รวมทั้งลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว สามารถนำมาใช้อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลเหล่านี้ได้

ส่วน ซาติชาย ณ เชียงใหม่ (2533) ได้อธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคมว่า เป็นความสัมพันธ์ที่บุคคลกลุ่มหนึ่งมีต่อกัน โดยคุณลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นสามารถนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ได้ เครือข่ายสังคมนี้ประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์ทาง

สังคมทั้งหมดของคนในสังคม เครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนตัวที่บุคคลมีต่อกันนั้นมีอิทธิพลในการกำหนดแนวทางพฤติกรรมของบุคคล

พิมวัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ และคณะ (2531, หน้า 181-183) ได้สรุปวิธีการศึกษาเครือข่ายสังคมและการวิเคราะห์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม ดังนี้

1. ที่มาของเครือข่าย ได้แก่ บริบททางสังคมที่เป็นที่มาของความสัมพันธ์ เช่น ความเป็นเพื่อน เครือญาติ เป็นต้น
2. ความถี่ ได้แก่ จำนวนครั้งของการพบปะ
3. ระยะเวลา ได้แก่ ความยาวนานของเวลาที่ได้มีความสัมพันธ์กัน
4. ความเท่าเทียมกัน ได้แก่ ความสมดุลทางอำนาจของคู่ความสัมพันธ์ เช่น ใครอยู่ภายใต้การควบคุมของใคร
5. ระดับความเกี่ยวพันในความสัมพันธ์
6. ความใกล้ชิด
7. จำนวนของความหลากหลายในกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น การแลกเปลี่ยน การพึ่งพากัน หรือการปะทะสังสรรค์อื่น ๆ

จากแนวคิดเครือข่ายทางสังคมของผู้รู้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพอประมวลความคิดได้ว่า เครือข่ายทางสังคมนั้นต้องอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในเนื้อหาที่หลากหลายโดยมีทั้งบุคคล สถาบัน และสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นเพื่อน เครือญาติ ความถี่ ระยะเวลา ความเท่าเทียมกัน ระดับความเกี่ยวพันในความสัมพันธ์ ความใกล้ชิด และจำนวนความหลากหลายในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างเครือข่ายดังกล่าว

แนวคิดค่านิยม

พระมหาทองสุรีย์ สุริยโชโต (2533, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของค่านิยมว่า เป็นสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็นหรือกลับกลายมาเป็นสิ่งที่ตนถือว่าเป็นสิ่งที่บังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ คนบุชายกย่อง และมีความสุขที่จะได้ยิน ได้ฟัง ได้เป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปแบบความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นฉบับของความดีฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของตนในสังคม

พัทธา สายหู (2516, หน้า 51-52) มีความเห็นทำนองเดียวกันว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่นิยมยึดถือประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก ตราบใดที่มนุษย์ต้องเลือกตัดสินใจในการกระทำ อยู่ มนุษย์จะต้องอาศัยคุณค่าประจำตัวเป็นเครื่องกำหนด แม้แต่สิ่งที่ทำงานชิ้น

พนัส หันนาคินทร์ (2525, หน้า 18) ได้ให้ความเห็นว่า ค่านิยมเป็นการยอมรับนับถือ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่ตนเห็นอกกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ ความคิด อุดมคติ รวมทั้งการกระทำในด้านเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม และสุนทรียภาพ ทั้งนี้ได้รับการประเมินค่าจากทัศนะต่าง ๆ โดยถี่ถ้วนและรอบคอบแล้ว

แฟรงเกิล (Frankel, 1977, pp. 6-8) ได้กล่าวถึงค่านิยม เป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่สำคัญต่อชีวิต เมื่อบุคคลให้ค่านิยมแก่สิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว แสดงว่าเขาจะยึดถือสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ควรมี ควรทำ และพยายามให้ได้รับ ค่านิยมจะอยู่ในสมองและจิตใจของบุคคลเป็นมาตรฐานเฉพาะบุคคล เป็นค่านิยมก็ตาม และนารักษาไว้ มนุษย์เรามีค่านิยมเป็นของตนเองแม้จะไม่ว่าสิ่งนั้น ๆ เป็นค่านิยมก็ตาม ค่านิยมช่วยให้ตัดสินใจว่าสิ่งนั้นดีหรือเลวอย่างไร และค่านิยมเป็นเครื่องแสดงทิศทางของพฤติกรรมของบุคคลอีกด้วย

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ (2522, หน้า 39) กล่าวไว้ว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่คนยึดถือประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือกที่จะกระทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม แต่เป็นสิ่งที่ปรารถนาของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ

เบญจา อ่อนท้วม (อ้างใน ประดิษฐ์ สติวงศ์, 2543, หน้า 16-19) กล่าวถึงค่านิยมมีลักษณะต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้

1. ค่านิยมมีลักษณะยั่งยืนถาวร ลักษณะความยั่งยืนถาวรของค่านิยมเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคลิกภาพของกลุ่มคนในสังคม กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมได้เป็นตัวกำหนดลักษณะนิสัยที่ค่อนข้างจะยั่งยืนคงที่ของค่านิยมต่าง ๆ กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นทางการเป็นเวลานาน เป็นการตอกย้ำให้ค่านิยมมีลักษณะยั่งยืนถาวร
2. ค่านิยมมีลักษณะเปรียบเทียบความสำคัญ จากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม มีค่านิยมหลากหลายที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน และค่านิยมแต่ละอย่างมีความสำคัญไม่เท่าเทียมกัน จึงมีการเปรียบเทียบความสำคัญ และตัดสินใจเลือกค่านิยมอันใดอันหนึ่ง
3. ค่านิยมมีลักษณะเป็นความเชื่อ จะใช้เป็นฐานในการเลือกปฏิบัติและเป็นทางที่ถูกต้องของความประพฤติ มีลักษณะเป็นความระลึกรู้ เป็นความรู้สึกรู้สึกผูกพัน ชอบ เกลียด หรือคัดค้านนำไปสู่พฤติกรรมเมื่อมีตัวนำ จึงเกิดมีการกระทำขึ้น

หน้าที่และความสำคัญของค่านิยม

ค่านิยมมีหน้าที่สำคัญต่อบุคคลในหลายประการด้วยกัน (อ้างใน ประดิษฐ์ สติวงศ์, 2534, หน้า 18-19)

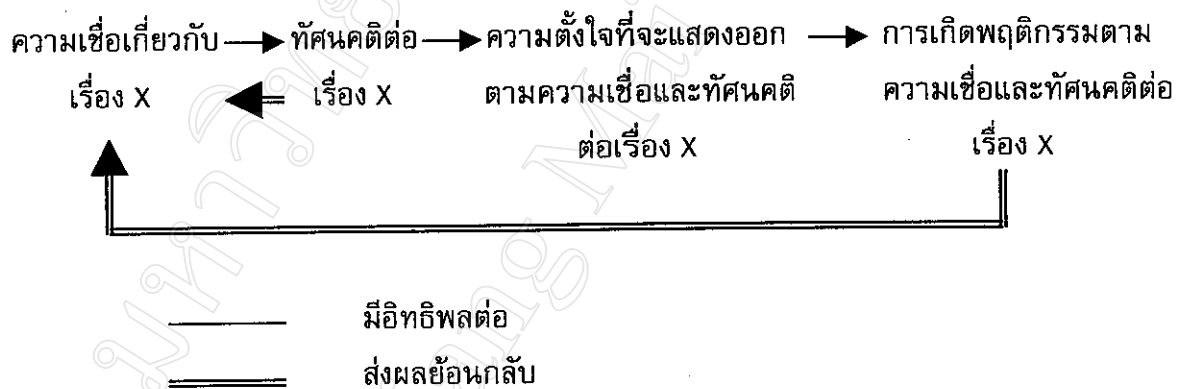
1. ค่านิยมเป็นมาตรฐาน ที่ชี้้นำการกระทำและการปฏิบัติงานของบุคคล เป็นตัวแสดง จุดยีนในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคม เป็นตัวช่วยกำหนดในการเลือกนียมอุดมการณ์ เป็น บรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิต ใช้ในการประเมินการตัดสินใจการขึ้นชมยกย่อง และการตำหนิติเตียนตัวเองและผู้อื่น
 2. ค่านิยมในฐานะเป็นแผนสำหรับการตัดสินใจและแก้ความขัดแย้ง เนื่องจากในสถานการณ์ หนึ่งบุคคลจะได้รับการกระตุ้นให้นึกถึงค่านิยมหลายค่านิยม บางครั้งทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่าง สองค่านิยม ดังนั้นระบบค่านิยมจึงเป็นที่รวมของหลักการกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้คนสามารถ ตัดสินใจเลือกระหว่างทางเลือกต่าง ๆ และช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้ง
 3. ค่านิยมเป็นแรงจูงใจ ค่านิยมถือว่ามีองค์ประกอบของแรงจูงใจในตัว เช่นเดียวกับ องค์ประกอบทางด้านความรู้สึกอารมณ์และพฤติกรรมค่านิยม “วิถีปฏิบัติ” เป็นแรงจูงใจก็เพราะ วิถีปฏิบัติที่คิดว่าดีที่สุด เป็นวิถีทางหรือเป็นเครื่องมือที่ช่วยนำไปสู่เป้าหมายปลายทางที่ปรารถนา ในค่านิยม “จุดหมายปลายทาง” ซึ่งเป็นแรงจูงใจในแง่ที่เป็นเป้าหมายที่เหนือกว่าเป้าหมายเร่งด่วน เฉพาะหน้า
 4. ค่านิยมกับความต้องการของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์เราต้องการความปลอดภัยความ มั่นคง ความรัก และศักดิ์ศรีของคน และความต้องการแสดงความสามารถของตน
- จากแนวคิดค่านิยมของผู้รู้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพอประมวลความคิดได้ว่า ค่านิยมนั้น เป็นสิ่งสะท้อนมาจากพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล เป็นสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้ ค่านิยมเป็นการยอมรับนับถือพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่ตนเห็นอกกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ค่านิยม เป็นเครื่องแสดงทิศทางพฤติกรรมของบุคคลอีกด้วย ในขณะที่เดียวกันระยะเวลา วัฒนธรรม ระบบ ความเชื่อ ตลอดจนกฎเกณฑ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญของค่านิยมดังกล่าว

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

สุพล รุจิรพิพัฒน์ และคนอื่น ๆ (2533, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่า หมายถึง การยอมรับข้อเสนออย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นความจริง ซึ่งการยอมรับที่ว่านี้อาจเกิดจาก สติปัญญา เหตุผลหรือความศรัทธาโดยไม่มีเหตุผลก็ได้

พันทิพย์ รามสูต (2531, หน้า 10) ให้ความหมายความเชื่อ หมายถึง ความแน่ใจ ความเชื่อมั่นในปรากฏการณ์นั้นว่าถูกต้องเป็นจริง ความเชื่อของบุคคลขึ้นอยู่กับความรู้ที่เขามีอยู่กับข้อมูลข่าวสารที่เขาได้รับจากแหล่งที่เขาเชื่อถือ โดยความเชื่อจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมอีก ต่อหนึ่ง นั่นคือ บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดตามความเชื่อของเขา หรือความเชื่อจะเป็น ตัวเสริมกำลังบางอย่างที่เขาทำแล้วให้เกิดความคงทนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้เมื่อบุคคลมีความเชื่อใน สิ่งใดสิ่งหนึ่งก็มักจะมีทัศนคติ ความตั้งใจ หรือกระทำ พฤติกรรมตามความเชื่อนั้น ๆ ดังแสดงในแผนภาพ 1

แผนภาพ 1 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ทัศนคติ ความตั้งใจ และการเกิดพฤติกรรม Fishbein & Ajen (อ้างใน สุพล รุจิรพิพัฒน์. 2533, หน้า 3)

สุธีรา อายุวัฒน์ (2527, หน้า 5) ความเชื่อมีบทบาทสำคัญในการวางหลักแห่งการกระทำและยังเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้บุคคลสามารถปรับปรุงพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้เข้ากับสถานการณ์ตามความเชื่อได้อย่างเหมาะสม

ส่วน รอตเตอร์ (Rotter, 1966, p.2) ให้คำนิยามความเชื่อว่าเป็น ความเชื่อของแต่ละบุคคลเกิดขึ้นได้ทั้งภายในและภายนอกตน และได้อธิบายลักษณะของความเชื่อของแต่ละบุคคล โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมว่าถ้ามีเหตุการณ์เกิดขึ้นจะขยายไปครอบคลุมพฤติกรรมหรือ

เหตุการณ์อื่น ๆ จนกลายเป็นบุคลิกภาพที่สำคัญในตัวบุคคลนั้น ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอก ถ้าประสบการณ์ของบุคคลได้รับการเสริมแรงบ่อย ๆ เมื่อแสดงพฤติกรรมเดิมจะทำให้บุคคลนั้นเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นผลจากความสามารถของตนเอง ความเชื่อเช่นนี้เรียกว่าความเชื่ออำนาจภายในตน หากพฤติกรรมไม่ได้รับแรงเสริมจะทำให้บุคคลรู้ว่าสิ่งที่ได้รับนั้นไม่ได้เป็นผลจากการกระทำของตนเอง แต่เป็นเพราะโชคชะตา ฟ้าสาบเทวดา ความบังเอิญ หรือสิ่งแวดล้อมบังคาลให้ความเชื่อเช่นนี้ เป็นความเชื่ออำนาจภายนอกตน

จากแนวคิดความเชื่อของผู้รู้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพอประมวลความคิดได้ว่าความเชื่อนั้นเป็นความรู้ที่ต้องอาศัยกระบวนการการถ่ายทอดและเรียนรู้ ทั้งลักษณะความเชื่อภายใน-ภายนอกที่ได้จากประสบการณ์ของตนเอง จากการอบรมสั่งสอน กล่อมเกลา ในเรื่องเนื้อหาที่หลากหลาย ดังนั้นพฤติกรรมต่าง ๆ มาจากความเชื่อ และค่านิยม ในขณะเดียวกันระยะเวลา วัฒนธรรม สถาบัน สังคม และสิ่งแวดล้อมยังเป็นส่วนสำคัญของความเชื่อดังกล่าว

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ค่านิยม และการแสดงออกด้านพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในสังคมเมืองเชียงใหม่ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีผู้ทำไว้หลายเรื่องในด้านต่าง ๆ กัน คือ

ด้านกระบวนการเรียนรู้และการกล่อมเกลา

○ ศุภีมาน นฤมล (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการเป็นหมอนวด เฉพาะในส่วนของการขาดเกลากการเป็นหมอนวดผู้วิจัย พบว่า

1. กระบวนการขาดเกลากเชิงอาชีพของสถานบริการเป็นกลไกสำคัญในการดำรงรักษาให้การเป็นหมอนวดพัฒนาไปสู่การเป็นหมอนวดอาชีพยิ่งขึ้น

2. กระบวนการกลายเป็นหมอนวดอาชีพ มีลักษณะเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาจากความเบี่ยงเบนเบื้องต้นไปสู่ความเบี่ยงเบนอาชีพ

การที่ผู้หญิงเข้าสู่อาชีพหมอนวดขึ้นอยู่กับปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลผลักดันให้ผู้หญิงเข้าสู่อาชีพ มีกระบวนการขาดเกลากเชิงสังคมที่พัฒนาไปสู่การยอมรับแรงจูงใจที่เบี่ยงเบน

กระบวนการเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยศึกษาในด้านกระบวนการขาดเกลากทางสังคมที่นำไปสู่ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นเพื่อนำไปอธิบายผลของการศึกษาได้

วันทนีย์ จันทรย์เอี่ยม (2533) ศึกษาเรื่องกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ยาเสพติดของชาวอาข่า ผลการศึกษาพบว่า การเสพติดเป็นผลจากการเรียนรู้ทางสังคมจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเสพติด การชักจูงจากเครือข่าย กลุ่มเพื่อน และจากแหล่งพบปะในงานประเพณีของหมู่บ้าน

ด้านพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดโรคเอดส์

นพสุวรรณ นพเคราะห์ (2537) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดโรคเอดส์ของกรรมกรก่อสร้างชาย เขตเมืองเชียงใหม่ ผลของการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปร 4 ตัวแปร คือ กรรมกรก่อสร้างชายรับรู้การเที่ยวหญิงบริการทำให้มีความสุข มีโอกาสเป็นกามโรค โรคเอดส์ถ้าไม่ใช้ถุงยางอนามัย กรรมกรก่อสร้างชายมีความตั้งใจที่จะเที่ยวหญิงบริการ เนื่องจากค่านิยมทางเพศคิดว่าผู้หญิงเป็นเพียงผู้ตอบสนองความต้องการทางเพศ ลูกผู้ชายต้องเที่ยวหญิงบริการ สูบบุหรี่ และดื่มสุรา กรรมกรก่อสร้างมีอุปนิสัยในการเที่ยวหลังจากได้รับเงินทุกครั้งที่มีโอกาสได้เข้าเมือง และหลังจากเมาสุรา อื่นๆ และกรรมกรก่อสร้างเห็นว่าเชียงใหม่มีชื่อเสียงในด้านหญิงบริการ มีสถานบริการทางเพศมาก และการเดินทางไปได้สะดวก

โยธิน แสงดี และพิมลพรรณ อิศรภักดี (2534) ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงของพนักงานขับรถสิบล้อที่วิ่งระหว่างกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดที่มีระยะทางไกลเกี่ยวกับการรับและแพร่เชื้อโรคเอดส์ โดยศึกษาวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิต การใช้จ่าย และการร่วมประเวณีกับกลุ่มหญิงบริการทางเพศระหว่างทาง ผลของการศึกษาพบว่า คนขับรถบรรทุกสิบล้อมีการใช้จ่าย และมีการร่วมประเวณีกับหญิงบริการ โดยไม่ยอมใส่ถุงยางอนามัย เพราะคิดว่าคู่นอนของตนปลอดภัย ซึ่งงานวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ในด้านของพฤติกรรมทางเพศที่เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน ที่วัยรุ่นในสังคมเมืองมีความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการรับและแพร่เชื้อโรคเอดส์ได้ จนถึงการมีพฤติกรรมเสพติดยาเสพติด

ด้านทัศนคติค่านิยม

สายหยุด กัลยาศิริ (2505, หน้า 43-45) ได้ศึกษาทัศนคติและความสนใจของนักศึกษามหาวิทยาลัย จำนวน 1,187 คน เกี่ยวกับการมีนัดกับเพื่อนต่างเพศและการแต่งงานพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการมีนัดกับเพื่อนต่างเพศ เพื่อจะได้มีโอกาสรู้จักกันได้ดีขึ้น และได้รู้จักคู่ครองก่อนแต่งงาน โดยเฉพาะนักศึกษาหญิงเห็นว่าควรมีนัดกับคนที่คาดว่าจะแต่งงานด้วย แต่ถ้าเข้ากันไม่ได้ก็เปลี่ยนใหม่ได้ และชอบให้มีคนอื่นออกไปเป็นเพื่อนเมื่อมีนัดกับเพื่อนต่างเพศ ส่วนนักศึกษาชายมีความเห็นว่าควรมีนัดให้มากที่สุด และชอบไปด้วยกันสองต่อสอง และสถานนัดพบทั้งสองกลุ่มเห็นว่าสถานที่ที่เหมาะสมที่สุดคือที่บ้าน

กัญญา แสงสุชาติ (2510, หน้า 39-44) ได้ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมระหว่างผู้ใหญ่และหนุ่มสาวในระดับการศึกษาสูงเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรสในค่านิยม 9 ประเภท คือ ความรัก การพบปะสมาคม การปฏิบัติของหนุ่มสาว การเลือกคู่ครอง การหมั้น การแต่งงาน การครองเรือน การมีบุตรและการอบรมเลี้ยงดู ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มหนุ่มสาวต่างเห็นพ้องต้องกันว่าการพบปะสมาคมระหว่างชายและหญิงเป็นสิ่งสำคัญในการเลือกคู่และมีความปรารถนาจะเลือกคู่ครองด้วยตนเองและทั้งสองกลุ่มถือว่าความรักเป็นสิ่งสำคัญในการแต่งงานเกี่ยวกับเรื่องที่ว่าชายหญิงจะไปไหนมาไหนด้วยกันสองต่อสอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลากลางค้ำกลางคืน กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมในกรณีของคู่รักจับมือถือแขนกัน ทั้งสองกลุ่มเห็นว่าเป็นสิ่งที่พึงกระทำได้ แต่ไม่ควรกอดจูบกัน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใหญ่ ไม่เห็นด้วยทั้งหมด ในเรื่องของการแต่งงานและการมีอนุภรรยา ผู้หญิงมีความรังเกียจผู้ชายที่มีอนุภรรยาอย่างรุนแรง แต่ผู้ชายไม่มีแนวโน้มที่จะรังเกียจในเรื่องนี้

กัสกิน (Guskin, 1964, p. 27) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของนิสิตนักศึกษาไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครูหลายแห่ง จำนวน 2,878 คน พบว่า คนหนุ่มสาวควรเลือกคู่ครองด้วยตนเอง โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครอง

กัญญา แสงสุชาติ (2510) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมระหว่างผู้ใหญ่และหนุ่มสาวในระดับการศึกษาสูงเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส พบว่า การไปไหนมาไหนด้วยกันของชายหนุ่มหญิงสาวนั้น นิสิตชายเห็นว่าควรจะไปกันตามลำพังสองต่อสอง แต่นิสิตหญิงเห็นว่าควรมีคนอื่นไปด้วย หรือไปด้วยกันเป็นกลุ่ม

โกลด์เซน (Goldsen, 1960, p. 240) แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ได้ทำการวิจัยค่านิยมระหว่างชายและหญิงของนิสิตมหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตทั้งชายและหญิงให้ความสำคัญของการเลือกคู่ครองโดยเริ่มจากการนัดพบกับเพื่อนต่างเพศเพื่อจะได้มีโอกาสรู้จักกับคนที่ตนจะเลือกเป็นคู่ครองได้ดีขึ้นและยึดถือว่าความรักเป็นสิ่งสำคัญในการเลือกคู่ครอง

บุปผา สิมบรรพ์ (2517, หน้า 28-29) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของนิสิตครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 180 คน เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง ผลการศึกษาพบว่า นิสิตชายและนิสิตหญิงมีค่านิยมแตกต่างกันในพฤติกรรมเดียวกัน และค่านิยมของนิสิตมีการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลาที่นิสิตเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย เปลี่ยนแปลงค่านิยมโดยลดความเคร่งครัดในวัฒนธรรมไทย และนิสิตหญิงมีแนวโน้มลดความเคร่งครัดลงมากกว่านิสิตชาย

ด้านพฤติกรรมทางเพศ

รัชนี้ วิเศษสังข์ (2518, หน้า 70-72) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางเพศของเด็กวัยรุ่นในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 จาก 4 โรงเรียน จำนวน 418 คน วิธีการศึกษาโดยการสร้างสถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงขึ้น 18 ประการ ได้แก่ รักกันไม่เคยถูกเนื้อต้องตัวกันไปเที่ยวด้วยกันสองต่อสองกลางคืนบ่อย ๆ ไปดูภาพยนตร์ นั่งคุยกันในคอฟฟี่ชอป นัดพบกันอย่างเปิดเผย นัดพบกันอย่างลับ ๆ กุมมือกันเดินไปตามถนน กุมมือกันในที่ลับตาคน โอบกอดกันไปตามถนน โอบกอดกันในที่ลับตาคน ป้อนอาหารให้กันในร้านอาหาร ป้อนอาหารให้กันในที่ลับตาคน นอนหนุนตักกันในสวนสาธารณะ นอนหนุนตักกันในที่ลับตาคน กอดจูบกันในโรงภาพยนตร์ กอดจูบกันในที่ลับตาคน ได้เสียกันโดยมีนัยหมายจะแต่งงานกัน ได้เสียกันโดยไม่ได้แต่งงานกัน และได้กำหนดฐานะของชายหญิงผู้กระทำพฤติกรรมในแต่ละสถานการณ์มี 5 แบบ คือ เป็นนักเรียนทั้งชายและหญิง ชายหนุ่มกับหญิงสาว ชายแต่งงานแล้วกับหญิงสาว ชายหนุ่มกับหญิงแต่งงานแล้ว และชายแต่งงานแล้วกับหญิงแต่งงานแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างประเมินค่าพฤติกรรมของชายหญิงในแต่ละฐานะว่าถูกต้อง ชอบและจะทำได้เพียงใดในช่วงของการประเมิน 5 ช่วง คือ มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด และไม่เคย ผลการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นชายและหญิงมีพฤติกรรมทางเพศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงแตกต่างกันในทุกสถานการณ์ โดยเด็กวัยรุ่นชายมีพฤติกรรมทางเพศต่าง ๆ ว่าถูกต้องสูงกว่าเด็กวัยรุ่นหญิงในทุกสถานการณ์ ทั้ง ๆ ที่ในแต่ละสถานการณ์ชายและหญิงมีพฤติกรรมในลักษณะเดียวกัน เด็กวัยรุ่นชายและหญิงพูดถึงพฤติกรรมทางเพศถ้าเป็นชายหนุ่มกับหญิงสาวแล้ว จะมีความถูกต้องมากกว่าผู้กระทำ พฤติกรรมผู้อื่น ๆ และความถูกต้องจะลดน้อยลง เมื่อผู้กระทำเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ชายแต่งงานแล้วกับหญิงสาว ชายหนุ่มกับหญิงแต่งงานแล้ว และผู้กระทำพฤติกรรมที่มีความถูกต้องน้อยที่สุดคือ คู่ชายแต่งงานแล้วกับหญิงแต่งงานแล้ว ส่วนพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงในสถานการณ์ต่าง ๆ แตกต่างกัน เช่น การถูกเนื้อต้องตัวกัน ถ้ากระทำในที่รโหฐานจะถูกต้องกว่ากระทำในที่สาธารณะ ส่วนสถานการณ์ที่ชายหญิงนัดพบกันนั้น กระทำกันอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะจะถูกต้องมากกว่าในที่รโหฐาน

เทพพนม เมืองแมน และคณะ (2523, หน้า 61) ได้ศึกษาภาวะเจริญพันธุ์โดยการสัมภาษณ์กลุ่มวัยรุ่นไทยที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท จำนวน 800 คน จาก 10 โรงงาน พบว่า ร้อยละ 63 ต้องการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง และร้อยละ 61 เห็นว่าความรักเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแต่งงาน ร้อยละ 86 ไม่เห็นด้วยกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อน

แต่งงาน และร้อยละ 65 เห็นว่าพรหมจรรย์ของหญิงก่อนแต่งงานเป็นสิ่งสำคัญ ร้อยละ 16 เห็นด้วยกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน และร้อยละ 4 มีเพื่อนสนิทเป็นเพื่อนต่างเพศ ผู้ศึกษาคณะเดียวกันนี้ได้ศึกษาภาวะเจริญพันธุ์ของกลุ่มวัยรุ่นไทยซึ่งกำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท จำนวน 800 คนจาก 44 โรงเรียน พบว่า ร้อยละ 78 ต้องการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง ร้อยละ 81 เห็นว่าความรักเป็นสิ่งสำคัญในการแต่งงาน ร้อยละ 81 เห็นว่าความบริสุทธิ์ของหญิงก่อนแต่งงานเป็นสิ่งสำคัญ ร้อยละ 26 เห็นด้วยกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน และร้อยละ 6 มีเพื่อนสนิทเป็นเพื่อนต่างเพศ

ออฟเฟอร์ (Offer, 1971, pp. 40-48) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศในหมู่เด็กวัยรุ่น โดยใช้วิธีการศึกษาระยะยาวจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาระดับไฮสกูล ชาย 73 คน หญิง 100 คน เริ่มต้นทำการศึกษาดังแต่กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จนกระทั่งจบไฮสกูล และเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเรื่องของการมีนัด พบว่า ร้อยละ 15 ของกลุ่มตัวอย่างไม่เคยมีนัดเลยจนกระทั่งจบชั้นปีที่ 1 และการมีนัดจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นช้า ๆ เป็นร้อยละ 77 เมื่อกลุ่มตัวอย่างศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 และร้อยละ 23 ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งไม่เคยมีนัดเลยก็ไม่รู้สึกว่าการไม่มีนัดเป็นสิ่งผิดปกติ ร้อยละ 80 ของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานนั้นสามารถทำได้แต่ควรจะเป็นภายหลังจากจบไฮสกูลแล้ว เพราะเกรงว่าจะมีการตั้งครรภ์ จึงเป็นอุปสรรคในการศึกษา แต่ไม่ใช่เพราะเห็นว่าการกระทำเช่นนี้เป็นความผิดหรือไม่ดี ร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่างเคยร่วมประเวณีแล้วเมื่อกำลังศึกษาอยู่ในปลายปีที่ 3 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30 เมื่อเข้าเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยในชั้นปีที่ 1 และเพิ่มเป็นร้อยละ 50 เมื่อศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นปีที่ 3

ฮอปกินส์ เซลินค์ และคานต์เนอร์ (Hopkins, Zelink and Kantner, 1972, pp. 34-39) ได้ทำการศึกษาเรื่องเพศสัมพันธ์กับเด็กวัยรุ่น ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับการวิจัยของออฟเฟอร์ คือร้อยละ 46 ของนิสิตหญิงจำนวน 4,611 คน เคยร่วมประเวณีครั้งแรกเมื่ออายุ 20 ปี และร้อยละ 19.8 ของนิสิตหญิง 1,000 คน ตั้งครรภ์โดยไม่ได้แต่งงาน ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างสตรีอเมริกันผิวขาวจำนวน 3,132 คน พบว่า ร้อยละ 11 ของกลุ่มตัวอย่าง ร่วมประเวณีครั้งแรกเมื่ออายุ 15 ปี และร้อยละ 40 เมื่ออายุ 20 ปี

คริสเตนเซน และเกร็ก (Christensen and Gregg : citing Elaine c. Pierson and William, 1973, pp. 258-259) ได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานและพฤติกรรมทางเพศของนักเรียน 3 กลุ่ม ที่มีวัฒนธรรม และเชื้อชาติแตกต่างกัน ในสหรัฐสองกลุ่ม และเดนมาร์กหนึ่งกลุ่ม ใช้ระยะเวลาศึกษา 10 ปี ระหว่าง 1958-1968 โดยมุ่งเปรียบเทียบทัศนคติ และ

การปฏิบัติตัวในเรื่องเพศ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนสตรีทั้ง 3 กลุ่มมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนักเรียนสตรีเดนมาร์ก เพิ่มจากร้อยละ 81 เป็นร้อยละ 100 ในช่วงระยะ 10 ปีนั้น และนักเรียนสตรีอเมริกันกลุ่มแรก เพิ่มจากร้อยละ 3 เป็นร้อยละ 24 และกลุ่มที่สองเพิ่มจากร้อยละ 17 เป็นร้อยละ 38 ส่วนประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานนั้น กลุ่มนักเรียนสตรีเพิ่มขึ้นมากทุกกลุ่มคือ นักเรียนสตรีเดนมาร์ก เพิ่มจากร้อยละ 60 เป็นร้อยละ 97 นักเรียนสตรีอเมริกันกลุ่มแรก เพิ่มจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 32 และกลุ่มที่สอง เพิ่มจากร้อยละ 21 เป็นร้อยละ 34 ส่วนนักศึกษาชายชาวเดนมาร์ก เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 64 เป็นร้อยละ 95 ซึ่งนับว่าเพิ่มขึ้นมากต่างกับนักเรียนชายอเมริกันซึ่งมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยทั้งสองกลุ่ม

ชนิษฐา โปธนกุล (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยต่อการเลือกคู่ครอง และการวางแผนครอบครัว” จำนวน 492 คน พบว่า นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีความปรารถนาที่จะเลือกคู่ครองด้วยตนเองมากที่สุด เคยใช้ความคิดเห็นของบิดามารดาประกอบการตัดสินใจ ด้านความสัมพันธ์ทางเพศนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีทัศนคติว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตครอบครัวและคู่ครองทุกคน ควรมีความรู้เรื่องเพศศึกษา แต่เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน นักศึกษาหญิงร้อยละ 68.10 ให้ความเห็นว่า เป็นเรื่องที่เสียหาย และร้อยละ 50.24 ให้ความเห็นว่า เป็นสิ่งที่นี้รังเกียจ แต่นักศึกษาชายร้อยละ 54.55 กลับเห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นสิ่งที่น่าลองและร้อยละ 59.42 คิดว่าไม่ใช่เรื่องเสียหาย ทัศนคติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่อการวางแผนครอบครัว นักศึกษาส่วนมากมีความเข้าใจความหมายและการวางแผนครอบครัว รวมทั้งมีความรู้และความสนใจที่จะเรียนรู้วิธีการวางแผนครอบครัว โดยนักศึกษาส่วนใหญ่เรียนรู้จากสื่อมวลชน จากหนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่การแพทย์ เพื่อน สมาชิกภายในครอบครัว และญาติน้อยมากเพียงร้อยละ 6.38

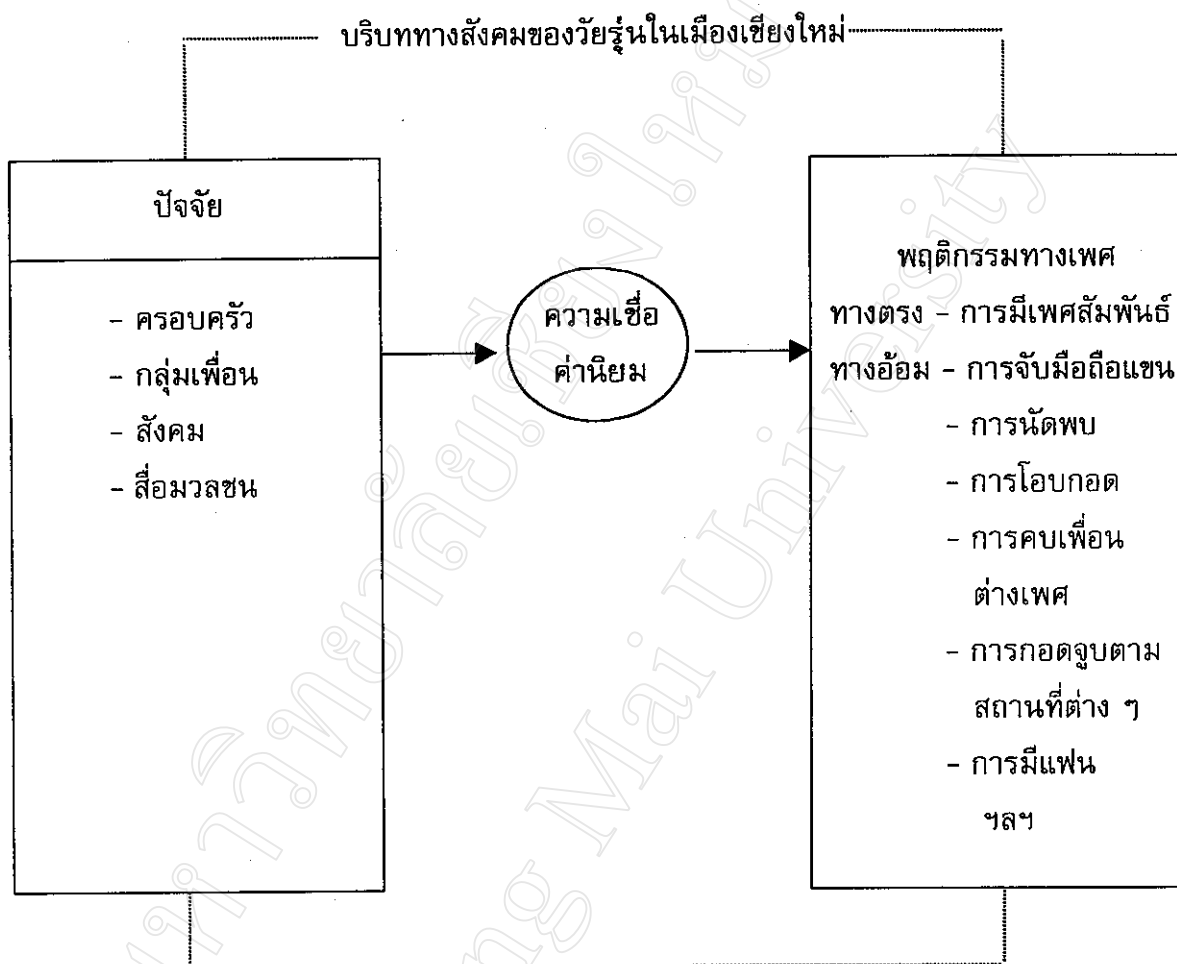
มีนา เศรษฐสุวรรณ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับ ปกศ.สูง ภาคใต้ ต่อการทำแท้ง” พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสนใจในเรื่องการทำแท้งด้านศีลธรรม นักศึกษา 3 ใน 4 ส่วน เห็นว่าเป็นบาป ด้านกฎหมายการทำแท้งของไทยพบว่า นักศึกษาเกินครึ่งไม่มีความรู้

สุวรรณณี เสงี่ยมกุล (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนเพศศึกษาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดชลบุรี” จำนวน 139 คน พบว่า นักเรียนโดยส่วนรวมเห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การเรียนเพศศึกษาช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผน และปรับตัวกับเพศตรงข้ามได้ดี สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และยัง สามารถควบคุมอารมณ์ทางเพศของตนได้ดียิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพอประมวลความคิดได้ว่าพฤติกรรมการแสดงออกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมีผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการ เช่น จาก การอบรมสั่งสอน เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีกระบวนการถ่ายทอดโดยเฉพาะบุคคลที่ เกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหาด้านพฤติกรรม กระบวนการเรียนรู้ในด้านทัศนคติ ในด้านพฤติกรรม ทางเพศ ในขณะเดียวกันระยะเวลา ความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ตลอดจนกฎเกณฑ์ทาง สังคมและสิ่งแวดล้อมยังเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการทางพฤติกรรมดังกล่าว

กรอบความคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม พฤติกรรมทางสังคม เครือข่ายทางสังคม ค่านิยมในสังคม ความเชื่อ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเชื่อและค่านิยมของกลุ่มเป้าหมาย จนเกิดเป็น พฤติกรรมทางเพศในบริบททางสังคมของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่ ดังแผนภาพ 2

แผนภาพ 2 กรอบความคิด